

RAAD VAN KERKEN
i n n e d e r l a n d

Aan de informateur
Mevrouw drs. M.I. Hamer
De Tweede Kamer
t.a.v. Bureau Woordvoering Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Amersfoort, 2 juni 2021

Zeer geachte mevrouw Hamer,

In de periode dat ons land langzaam maar zeker de covid-19-pandemie te boven komt, staat u voor de opdracht de basis te leggen voor een stabiele regering en regeringsbeleid voor de komende vier jaar. Op dit moment is nog nauwelijks te overzien hoe groot de blijvende effecten van de pandemie in ons land en wereldwijd zijn, maar zeker is dat er alom wordt uitgekeken naar een nieuw begin, een nieuwe start voorbij corona.

De Raad van Kerken is een samenwerkingsverband van 19 lidkerken en associés. De Raad zet zich in voor goede relaties tussen de kerken onderling en voor goede verhoudingen tussen de religies in ons land. Ook richt de Raad zich regelmatig tot de politiek door zich uit te spreken over maatschappelijke ontwikkelingen en onderwerpen.

Vanuit die achtergrond brengen wij u vanuit een religieuze en levensbeschouwelijke optiek enkele zaken onder de aandacht, die naar onze overtuiging van belang zijn voor het regeringsbeleid in de tijd die voor ons ligt.

1. Herstelplan meer dan economie

Het ligt voor de hand dat in de komende jaren prioriteit gegeven wordt aan een economisch herstelplan. Een goed draaiende economie is de kurk waarop de samenleving drijft. Die sterke economie heeft de inwoners van ons land in de afgelopen zeventig jaar voorspoed en vrijheid gebracht. Toch is het zeer de vraag of wij in de toekomst wel op dezelfde voet door kunnen gaan en derhalve of we in die zin terug kunnen keren naar het oude normaal. In toenemende mate veroorzaakt het economisch bestel wereldwijd, en ook in Nederland, ongelijkheid tussen rijk en arm. Het baart ons grote zorgen dat de armoede- en schuldenproblematiek in ons land in de afgelopen jaren alleen maar is toegenomen en dat groepen mensen in toenemende mate uitgesloten worden. Het herstelplan zou erop gericht moeten zijn om de kloven die zich in onze samenlevingen aandienen te overbruggen, opdat werkelijk alle burgers van ons land uit de crisis kunnen komen.

Kon. Wilhelminalaan 5
3818 HN Amersfoort
(033) 463 38 44
rvk@raadvankerken.nl
www.raadvankerken.nl

Tevens worden de negatieve effecten van ons economische bestel op de natuur steeds meer duidelijk. Niet alleen mensen die niet mee kunnen komen, maar ook het milieu betaalt de hoge tol van het gevoerde economisch beleid. Het herstel van de economie vraagt om heroriëntatie. Wij pleiten voor een herstelplan dat zich oriënteert op duurzaamheid en menselijke waardigheid, concreet in fundamentele waarden zoals verantwoordelijkheid jegens een volgende generatie en het milieu en de natuur - in ons vocabulaire de schepping -, solidariteit, rechtvaardigheid, kansengelijkheid en perspectief voor de meest kwetsbaren in onze samenleving.

Tijdens de pandemie werd door premier Mark Rutte en zijn kabinet veelvuldig een beroep gedaan op onderlinge solidariteit in de samenleving vanuit de gedachte: samen komen we uit deze crisis. Dat was belangrijk en terecht. Dat zou ook de leidende gedachte moeten zijn voor het regeringsbeleid in de komende jaren met expliciete aandacht voor mensen en groepen die in onze samenleving uit de boot (dreigen te) vallen of buitengesloten worden, alsook voor natuur en klimaat.

Daarom pleiten wij er in het bijzonder voor dat een nieuw economische beleid gestalte moet krijgen in samenhang met

- herstel van vertrouwen tussen de politiek en de burger;
- verbinding en solidariteit tussen de generaties en diverse geledingen en groepen (sociaal, etnisch, religieus) in onze samenleving;
- actieve armoedebestrijding gericht op participatie;
- duurzaamheid (klimaat, natuur en milieu).

2. Mens en klimaat

De afgelopen jaren is het besef steeds groter geworden dat de klimaatverandering onze samenleving en ons leven blijvend zal veranderen. De regering staat voor de opgave de beleidslijnen uit te werken voor de transitie op het gebied van de energie, de agrarische sector en de industrie. Voor deze veranderingen is internationale samenwerking geboden. Het klimaatakkoord van Parijs van 2015 heeft hiervoor al lijnen uitgezet. Nederland heeft in het verlengde daarvan een eigen klimaatwet waarin de doelen voor 2030 zijn vastgelegd. Vanuit de samenleving, met name vanuit de natuur- en milieubeweging, klinkt de oproep tot een aanscherping van deze doelstellingen, omdat anders de doelstellingen van het klimaatakkoord van Parijs niet worden gehaald.

De Raad van Kerken deelt in de zorgen over de klimaatverandering en het toenemende verlies aan biodiversiteit. De heelheid van de schepping en de relatie tussen mens en natuur zijn in het geding. De ontwikkeling naar een *duurzame, circulaire, inclusieve en groene economie* vraagt om fundamentele veranderingen in de wijze van produceren en consumeren en heeft onvermijdelijk consequenties voor de visie op de mens. Daarover zal in de komende jaren gesproken moeten worden. Kerken, godsdiensten, levensbeschouwingen kunnen daartoe bouwstenen aandragen en willen graag betrokken worden bij het nadenken over de toekomst.

- Met het oog op de toekomst is onder regie van de overheid een integrale benadering nodig die niet alleen op basis van economische parameters, maar ook vanuit religieuze en levensbeschouwelijke optiek ontwikkeld zou moeten worden.

3. Maak wonen voor iedereen mogelijk

Hoewel ons land door een grote crisis gaat, staat de aandelenbeurs onverminderd hoog en blijven de huizenprijzen verder stijgen. Vermogen rendeert, maar voor starters en mensen die minder dan modaal verdienen wordt het steeds moeilijker een betaalbare woning te vinden. Het woningtekort wordt momenteel geschat op 300.000 woningen. Wonen is een elementaire levensbehoefte. De huidige ontwikkeling werkt een steeds grotere ongelijkheid in de hand en is slecht voor de sociale samenhang en verbondenheid in de samenleving. Wij verwachten van de komende regering dat zij alles op alles zal zetten om deze ongelijkheid op te heffen en wonen ook voor mensen met een inkomen beneden modaal mogelijk te maken.

- Starters moeten de mogelijkheid krijgen om een huis te kopen (vergroot het aanbod van huizen onder de drie ton);
- Om de groeiende ongelijkheid in vermogen te verminderen dient de vermogensbelasting verhoogd te worden;
- De sociale woningbouw dient extra gestimuleerd te worden.

Daarnaast maakt de Raad zich ernstig zorgen over de grote groep van 40.000 daklozen die Nederland inmiddels telt.

4. Omgang met vluchtelingen is een zaak van beschaving

De Raad van Kerken zet zich al jarenlang in voor een ruimhartig asiel- en vluchtelingenbeleid. De laatste jaren hebben we kunnen vaststellen dat het Nederlandse beleid net als in omringende landen steeds stringenter is geworden. Daarbij spelen diverse factoren een rol. Desalniettemin blijft de wijze waarop een land met vluchtelingen en vreemdelingen omgaat, een belangrijke maatstaf voor humaniteit en beschaving. De vlucht van mensen uit verschillende delen van de wereld (Afrika, Midden-Oosten, Azië) naar Europa vanwege oorlogen, armoede, rampen zal in de komende jaren niet stoppen. Daarom pleit de Raad van Kerken voor

- een ruimhartig en rechtvaardig asiel- en vluchtelingenbeleid gericht op integratie en participatie;
- afzien van zowel de strafbaarstelling van illegaliteit als de strafbaarstelling van het bieden van hulp aan ongedocumenteerden;
- verbetering en versnelling van de asielprocedure, ook voor bekeerlingen.

5. Vrede en mensenrechten

De wereld wordt geteisterd door oorlog, geweld en langlopende conflicten. Sinds de wapenakkoorden uit de vorige eeuw is er een nieuwe wapenwedloop gaande waarin ook ons land partij is. De enorme bedragen die aan militaire beveiliging worden uitgegeven staan in schril contrast tot de bescheiden bijdragen ten behoeve van ontwikkelingssamenwerking in het algemeen en internationale solidariteit in de bestrijding van de covid-19-pandemie in het bijzonder. De Raad van Kerken spreekt de hoop uit dat de Nederlandse regering in internationaal verband inzet op het respecteren van het internationaal recht, het bevorderen van vrede door onderhandelingen en het respecteren van mensenrechten. In het bijzonder roept de Raad de Regering op

- bij de komende toetsingsconferentie van het NPT-verdrag door de VN in augustus 2021 een krachtig pleidooi te houden voor het nakomen van artikel VI van het non-proliferatieverdrag;
- en het tekenen van het Verdrag voor een Verbod op Kernwapens (TPNW).

6. De menselijke maat in het bestuur

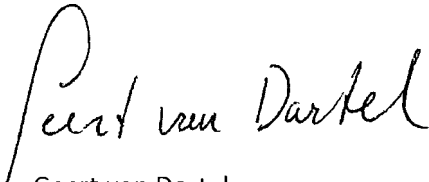
Sinds de toeslagenaffaire klinkt de roep om het herstel van de menselijke maat steeds sterker. Een perfect systeem bestaat niet en in grote systemen kunnen mensen om allerlei redenen in de problemen raken. Maar wat verstaan wij onder de menselijke maat en wat is er nodig opdat in het bestuur en de uitvoeringsinstellingen van de overheid de menselijke maat recht gedaan wordt, mensen gezien en gerespecteerd worden in hun concrete vragen en noden? Daarbij zal het niet zozeer gaan om bestuurlijk inzicht en procedures, maar dient besef van en respect voor menselijke waardigheid die iedere mens toekomt uitgangspunt te zijn voor openbaar bestuur. Religies en levensbeschouwelijke tradities hebben op dit terrein veel ervaring en kunnen behulpzaam zijn. Daarom pleiten we ervoor om

- religie en levensbeschouwelijke tradities actief te betrekken bij het ontwikkelen van een overheidsbeleid waarin de menselijke maat centraal staat.

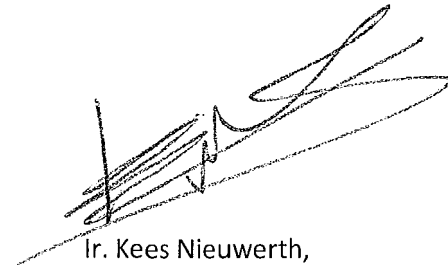
Graag zijn wij desgewenst bereid een nadere toelichting op deze brief te geven. Wij spreken de hoop uit dat we u met deze overwegingen en voorstellen van dienst zijn en hopen dat uw werk zal leiden tot de vorming van een stabiele regering die in staat zal zijn het zo nodige vertrouwen van de burger in de politiek te herstellen en die de grote uitdagingen waar ons land voor staat daadwerkelijk aanpakt.

Hoogachtend,

namens de Raad van Kerken in Nederland,

Drs. Geert van Dartel,
voorzitter

Ir. Kees Nieuwerth,
vicevoorzitter

Drs. Christien Crouwel,
algemeen secretaris

cc. Demissionair Minister-President
Ministerie van Algemene Zaken